

1. განმარტეთ დაოს ცნება

დაოდ ლაოძი, ცის მბრძანებლისაგან დამოუკიდებელ, ნივთებისა და მოვლენების ბუნებრივ სვლას, ბუნებრივ კანონზომიერებას მიიჩნევდა, რითაც მისი მოძღვრება დაოს ტრადიციულ-თეოლოგიური განმარტებისაგან არსებითად განსხვავდებოდა. დაო ცის, ბუნებისა და საზოგადოების კანონებს განსაზღვრავდა. ის უზენაეს სათნოებასა და ბუნებით სამართლიანობას განასახიერებდა. დაოს მიმართ ყველა თანასწორია.

2. რა განსხვავებაა ძველი ბერძენის და რომაელის ინდივიდუალურ თავისუფლებასა და ახალი დროის ევროპელის ინდივიდუალურ თავისუფლებას შორის ბენჯამენ კონსტანის მიხედვით?

ახალი დროის ევროპელისათვის (მათ შორის კონსტანტი), თავისუფლება სხვა არაფერია, თუ არა თავისუფლება, რომელსაც ხალხი ფლობდა ანტიკურ სამყაროში. ძველ ელინებსა და რომაელებს თავისუფლებად მიაჩნდათ შესაძლებლობა, კონკრეტულად განეხორციელებინათ უზენაესი ხელისუფლება, როგორც მოქალაქეებს და აგრეთვე ყველა მოქალაქისათვის მინიჭებული უფლება, უშუალოდ მიეღოთ მონაწილეობა სახელმწიფოს საქმეებში. ამასთანავე, ანტიკური სამყაროს თავისუფლება შეჯერებული იყო ინდივიდის თითქმის მთლიან მორჩილებაში საჯარო ხელისუფლების მიმართ, რომელიც ინდივიდს უტოვებდა ინდივიდუალური დამოუკიდებლობის ძალზედ მცირე ფარგლებს. თანამედროვე ევროპელის თავისუფლება კი არის პირადი დამოუკიდებლობა, უსაფრთხოება, უფლება, გავლენა იქონიოს სახელმწიფო მმართველობაზე.

3. რატომ არის საშიში ჰუმბოლტის მიხედვით სახელმწიფოს მხრიდან ადამიანებზე მამობრივი ზრუნვის მისიის თავის თავზე აღება?

ინდივიდისა და ერისათვის სახელმწიფო განსაკუთრებით საშიში მაშინ ხდება, როდესაც ის საკუთარ თავზე იღებს პატერნალისტურ მისიას და მეგობრული ზრუნვით მფარველობს მათ. ჰუმბოლტი თვლიდა, რომ თუ ასეთი მზრუნველობით მოხდება მოქალაქეთა აღზრდა, ხელისუფალი იმას მიაღწევს, რომ ინდივიდი შეასუსტებს საკუთარ ნებასა და ენერგიას, გადაეჩვევა ცხოვრებაში წარმოქმნილი პრობლემის დამოუკიდებლად გადაჭრას, სირთულეების საკუთარი ძალისხმევით დაძლევას, რაც საბოლოო ჯამში, ადამიანის გადატაკებასა და უმოქმედობის სინდრომის დამკვიდრებას გამოიწვევს.

4. როგორია ოგიუსტ კონტის დამოკიდებულება უფლებების მიმართ?

სამართალი და პიროვნების უფლებები სოციოკრატისათვის უცნობია, ვინაიდან თითოეულს გააჩნია, ყველას წინაშე, მოვალეობები და არავის აქვს უფლებები. თუმცა, სამართლის შეცვლა პოზიტიური პოლიტიკითა და რელიგიით, ხოლო პიროვნების უფლებებისა - ყველას წინაშე მოვალეობებით, სულაც არ ნიშნავს საკუთრების უფლების ხელყოფას.

5. რა შეადგენს სამართლის შინაარსს რუდოლფ იერინგის მიხედვით?

იერინგი, არსებითად, არ განასხვავებდა სამართალსა და კანონს და თითქმის ყველგან ვხვდებით ამ ორი მოვლენის ერთიანობისა და თანაბარი მნიშვნელობის შესახებ მსჯელობას. თუმცა, სინამდვილეში, ისინი სულაც არ არიან იდენტური მოვლენები. იერინგის მსჯელობათა უმრავლესობა, განსაკუთრებით „რომის სამართლის სულისკვეთებაში, მისი განვითარების სხვადასვა საფეხურზე“ და „მიზანი სამართალში“ ეძღვნება კანონს და არა სამართალს.

6. სახელმწიფოს წარმოშობა გუმპლოვიჩის მიხედვით

სახელმწიფო იქმნება ადამიანთა ერთი ჯგუფის (მლიერის, გამარჯვებულის) მიერ მეორის (სუსტის, დამარცხებულის) დაქვემდებარების შედეგად, რომელიც განიხილება ბატონობის წესრიგის, მორჩილებაში ყოფნის საშუალებად.

7. ჰომრულის იდეა და მისი დაბრუნება ბ.ფრანკლინის მიხედვით

60-იანი წლების ბოლოს მან უარი თქვა ბრიტანეთის იმპერიის ერთიანობის აღქმაზე, როგორც ერთიანი პოლიტიკური თვითგამორკვევის უფლების იდეა. 1769 წელს ფრანკლინმა პირველმა უწოდა ჩრდილოამერიკული პროვინციების შტატები, ჰომრულის იდეა აიტაცეს შემდგომ წლებში, განსაკუთრებით „ბოსტონის ჩაის სმის“ შემდეგ და განავითარეს რადიკალური ორიენტაციის მქონე პოლიტიკური პამფლეტების ავტორებმა.

8. დაახასიათეთ ღმერთების ეპოქა ჯ.ვიკოს მიხედვით

ისტორიის მიერ განვლილი ციკლი შეიცავს სამ ფაზას: საწყისი სტადიაა ღვთაებრივი, ღმერთების ეპოქა, რომლის დროს არ არსებობდა სახელმწიფოებრიობა და იურიდიული კანონები. კანონების როლს ასრულებდნენ მისტერიები და ორაკულთა წინასწარმეტყველება, რომლებიც გადასცემდნენ ადამიანებს ღმერთების ნებას. ვინაიდან ამ ეპოქაში სასამართლო ეფუძნებოდა ზნეობრივ ავტორიტეტს, ვიკოს აზრით, დაუშვებელია რაიმე სახის რაციონალური ახსნა-განმარტება. საზოგადოებას მართავენ ქურუმები. მატერიალური

მოთხოვნები, საპირისპირო მიმდევრობების ბრძოლა ამზადებს კანონებისა და სახელმწიფოს წარმოშობას. ანუ ეს იურიდიულ-საზოგადოებრივი მოვლენები იქმნება არა ინდივიდის სუბიექტური ნებით, არამედ ობიექტური აუცილებლობით. ვიკო მკაცრად და ზედმიწევნით, ზუსტად აკრიტიკებდა ბუნებით-სამართლებრივი სკოლის წმინდა ხელოვნურ დებულებებს (სახელმწიფოს წარმოშობის სახელშეკრულებო კონცეფცია). ვიკო არ უკავშირებს სახელმწიფოს წარმოშობას ხელშეკრულებას. თითოეული მმართველობის ფორმას ვიკომ მოუძევნა საკუთარი საფუძველი და წარმოშობის საკუთარი მიზეზი.

9. რას ეძღვნება ჰ.გროციუსის ნაშრომი „თავისუფალი ზღვა?“

გროციუსის სამართლებრივი შეხედულებები აგრეთვე ასახულია ისეთ ნაშრომში, როგორც არის ტრაქტატი „ნადავლის უფლების შესახებ“ (მისი ნაწილია „თავისუფალი ზღვა, ანუ ჰოლანდიელთა უფლება ინდოეთთან თავისუფალი ვაჭრობის სფეროში“), რომელიც ეძღვნება ჰოლანდიელების უფლებას ებრძოლათ ინგლისელების მსოფლიო აღზევებისა და კონტინენტებზე თანაბარი ბატონობის მოსაპოვებლად.

10. მონტესკიე სახელმწიფოს ფორმების შესახებ

კანონებზე გადამწყვეტ გავლენას ახდენს მონტესკიეს აზრით ბუნება და იმ მთავრობის პრინციპები, რომელიც ყალიბდება სამოქალაქო საზოგადოებაში. მონტესკიე განსაზღვრავდა მმართველობის სამ ფორმას: რესპუბლიკურს, მონარქიულს, დესპოტურს. რესპუბლიკურ მმართველობაში უზენაესი ხელისუფლება უპყრია ან მთლიანად ხალხს (დემოკრატია), ან მხოლოდ ხალხის ნაწილს (არისტოკრატია). მონარქია ერთი ადამიანის მმართველობაა, თუმცა დადგენილი კანონების მეშვეობით. დესპოტიაში ყველაფერს განსაზღვრავს ერთი პირის ნება და თვითნებობა, ნებისმიერი კანონისა და რიგის მიღმა. ამრიგად, მონტესკიეს შეფასებით, მმართველობის სამივე სახეობას გააჩნია საკუთარი ბუნება, რომლისაგანაც ავტორი განასხვავებდა მმართველობის პრინციპის ფორმას. ეს ფორმაც ძალზედ მნიშვნელოვანია, კანონშემოქმედების თვალსაზრისით. მმართველობის თითოეული სახეობის ბუნებას შეესაბამება საკუთარი პრინციპი, რომელსაც მოქმედებაში მოჰყავს ადამიანის ვნებების მექანიზმი, განსაკუთრებული პოლიტიკური წყობის შიგნით. რესპუბლიკაში ასეთი პრინციპია სათნოება, მონარქიაში-ღირსება, დესპოტიაში-შიში.

11. პტახოტების სწავლება

„პტახოტების მოძღვრებაში“ საუბარია ყველა თავისუფლად შობილის ბუნებით

თანასწორობაზე (არ არის დაბადებით ბრძენი) და დასაბუთებულია, რომ ადამიანის ქცევა უნდა შეესაბამებოდეს „კა-ს“ პრინციპს სამართლიანი და სათნო ქცევის თავისებურ კრიტერიუმს. აქვე ნათლად არის გამოთქმული მათისადმი მორჩილების აუცილებლობა, რომელიც დგას უზენაესი სოციალური პირამიდის უმაღლეს საფეხურზე. მომდევნო საფეხური ეკუთვნის ფარაონს, რომელიც განასახიერებდა მათის მიწიერ ზალაუფლებასა და წესრიგს. შემდეგ საფეხურზე დგანან ფარაონის მოხელეები, დიდგვაროვნები, რომლებიც ემსახურებოდნენ მისი ხელისუფლების განმტკიცებას. მიწიერმა მმართველებმა უნდა იზრუნონ, რათა არ მოხდეს პირამიდის უკანასკნელ საფეხურზე მდგარი, მდაბიო ფენის სრული გადატაკება და პირუქუ, წარჩინებულთა უსაზღვრო გამდიდრება. წინააღმდეგ შემთხვევაში ხალხი დაუპირისპირდება წარცინებულთ და ძალადობის გზით, დაამხობს კანონიერ ხელისუფლებას, ანუ ხალხის ზედაფენის მხრიდან უსაზღვრო ძალადობამ და შეუზღუდავმა ბატონობამ, შეიძლება გამოიწვიოს კიდევ უფრო დიდი ძალადობა, რაც სრულ გადაგვარებამდე მიიყვანდა ძველ ეგვიპტეს.

12. განმარტეთ „საყოველთაო სიყვარულის“ თეორია

ახლებურად ავითარებდა „ცის ნებას“ ტრადიციულ ცნებას და ხაზს უსვამდა იმას, რომ „ცა ამკვიდრებს საყოველთაო სიყვარულსა და მას ყველასთვის თანაბრად მოაქვს სიკეთე“. ცისთვის დამახასიათებელი საყოველთაობა, მოიზმში სანიმუშო როლს ასრულებდა, ადამიანთა ურთიერთობების რეგულირებისათვის, მათ შორის თანასწორობის პრინციპის განსაზღვრისათვის. ციური წესრიგისადმი ლტოლვა მოძი „სიბრძნის, როგორც მმართველობის საფუძვლის, პატივისცემას უწოდებდა.“ „სამართლიანობის ერთიანი ნიმუშის“ მოძიებისას, მოძიმ სახელმწიფოსა და მმართველობის სახელმშეკრულებო გზით წარმოშობის იდეა წამოაყენა.

13. განმარტეთ დჰარმას ცნება

მსოფლიო კანონი (რტა-რიტა) საზოგადოების კონსტიტუციას (აგებულობას), სხვადასხვა ვარნის (კასტის) როლსა და მდგომარეობას, ანუ ამ ვარნების წევრთა უფლებებსა და მოვალეობებს განსაზღვრავდა. მონები ვარნებში არ შედიოდნენ. თითოეულ ვარნას ადამიანთა გარკვეული ჯგუფი მიეკუთვნებოდა. ვარნისადმი კუთვნილება რელიგიურ-ეთნიკური პრინციპით არის განპირობებული და ვარნებს საკუთარი დჰარმა (ქცევის წესი, ვალდებულებათა ერთობლიობა) გააჩნდა.

14. სახელმწიფოს ფორმის საკითხი პლატონთან

პლატონი საუბრობდა სახელმწიფო წყობილების ხუთი ნაირსახეობის შესახებ, რომლებიც შეესაბამება ადამიანის სულიერი მდგომარეობის ხუთ რაობას: არისტოკრატიული, ტიმოკრატიული, ოლიგარქიული, დემოკრატიული ად ტირანიული მმართველობა. იდეალურია მხოლოდ არისტოკრატია, რომელიც უპირისპირდება დანარჩენ ოთხ, უარესს წყობილებას. ტიმოკრატიის დროს სახელმწიფოში ბატონობს მრისხანე საწყისი, ანუ სახელმწიფო წყობილების კრეტა-სპარტიული ტიპი, რომლის დროს მუდმივად ომობენ. ოლიგარქია და პლუტოკრატია, თითქმის ერთი და იგივეა და ნიშნავს მდიდარი თაღლითების მცირერიცხოვანი ჯგუფის უსაზღვრო ბატონობას. მათი მმართველობის მიზანია მხოლოდ საკუთარ კეთილდღეობაზე ზრუნვა. დემოკრატია-სასიამოვნო და მრავალფეროვანი მმართველობა, რომელსაც სამწუხაროდ, არ გააჩნია გონიერება. დემოკრატიის პირობებში ხალხი ითრობა უსაზღვრო თავისუფლებით, რითაც წარმოიშვება თავისუფლების სრული ანტიპოდი-ტირანია, ანუ უსაზღვრო თავისუფლება შობს უსაზღვრო მონობას. ტირანია-სახელმწიფო წყობილების ყველაზე ცუდი ფორმაა. ეს არის უკანონობის, თვითნებობისა და ძალადობის ბატონობა.

15. იდეალური სახელმწიფოს მოდელი არისტოტელეს მიხედვით

არისტოტელე საკუთარი იდეალური სახელმწიფოს პროექტის დასაბუთებისას აღნიშნავდა, რომ ეს არის ლოგიკური წყობა, და აქ „შეუძლებელია იმავე ხარისხის სიზუსტის მოძიება, რომელსაც ჩვენ უფლებამოსილი ვართ, ვითოვდეთ იმ კვლევისაგან, რომელიც ხორციელდება ცდების მეშვეობით“. საუკეთესო სახელმწიფოს მოსახლეობა უნდა იყოს ადვილად აღსაქმელი. საუკეთესო სახელმწიფოს ტერიტორია, თანაბრად კარგად, უნდა იყოს ორიენტირებული ზღვისა და კონტინენტის მიმართ. თანაც, ტერიტორია უნდა იყოს საკმარისად კარგი, ზომიერი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. არისტოტელე საუბრობდა მონათა დიდ რაოდენობაზე, იდეალურ სახელმწიფოში. სამოქალაქო უფლებებს მოკლებულნი არიან ხელოსნები „მეზღვართა ბრბო“ და ვაჭრები. იდეალურ სახელმწიფოში მიწა იყოფა ორ ნაწილად: ერთი ნაწილი მიეკუთვნება სახელმწიფოს, საერთო სარგებლობის უფლებით, მეორე-მოქალაქეებს, კერძო საკუთრების უფლებით.

16. რას ნიშნავს დევარაჯის პრინციპი?

დჰარმის, სანსარისა და კარმის ცნებებთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული დანდანიტის (ჯოხით დასჯის) და დევარაჯის პრინციპის ცნება. დევარაჯის

პრინციპი გულისხმობდა ღვთისასურველი მეფის ხელისუფლების და არა თვით მეფის-კონკრეტული პირის გაღმერთებას. აღნიშნული ცნება გამორიცხავდა იმ პირის თვითნებობას, რომელიც, შესაძლოა არც კი ყოფილიყო საკმარისად განათლებული, კეთილგონიერი და ღვთივმოსავი.

17. რას ნიშნავს თანასწორობა ალექსის დე ტოკვილის მიხედვით?

ტოკვილი მიიჩნევდა, რომ თანასწორობა სულაც არ იყო თავისუფლების გაბატონების უპირობო გარანტია. სხვა სიტყვებით, თავისთავად, თანასწორობა სულაც არ ნიშნავს ისეთი პოლიტიკური წყობილების ავტომატურ დამკვიდრებას, რომელიც მკაცრად დაიცავს ინდივიდის ავტონომიურობას, გამორიცხავს თვითნებობასა და ხელისუფლების მხრიდან უფლებების უგულველყოფას. ტოკვილის აზრით, თავისუფლება და თანასწორობა განსხვავებული მოვლენებია. არც მათ შორის დამოკიდებულება ერთგვაროვანი. ადამიანებიც განსხვავებულად აღიქვამენ მათ. ყოველთვის, ტოკვილის აზრით, ადამიანები თანასწორობას უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ, ვიდრე თავისუფლებას, რადგან თანასწორობის მოპოვება უფრო ადვილია, უმრავლესობისათვის უფრო სასურველია და აღსაქმელადაც უფრო სასიამოვნოა. თანასწორობით მინიჭებული სიხარული არც მსხვერპლსა და არც სოციალურ ძალისხმევას მოითხოვდა. იმისათვის, რომ თანასწორობით ისიამოვნო, უბრალოდ, სიცოცხლეა საჭირო.

18. რას ნიშნავს დანდანიტის პრინციპი?

დჰარმას, სანსარისა და კარმის ცნებებთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული დანდანიტის (ჯოხით დასჯის) ცნება. მანუს კანონები ამტკიცებენ, რომ სასჯელი ღვთაება-მბრძანებლის ვაჟიშვილია და ყველა მის ქმნილებას იცავს. სახელმწიფო იძულება, როგორც ღმერთების მიერ გამოყენებული დამსჯელი ძალის გაგრძელება, დჰარმის უზრუნველყოფის საშუალება იყო. დასჯის იდეა სახელმწიფოსა და სამართლის თეორიული დასაბუთების ძირითადი პრინციპი იყო: მას იმდენად დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა, რომ სახელმწიფოს მმართველობის შესახებ მეცნიერებას, სასჯელის შესახებ მეცნიერებად მიიჩნევდნენ.

19. სახელმწიფოს წარმოშობა გულპლოვიცის მიხედვით

სახელმწიფო იქმნება ადამიანთა ერთი ჯგუფის (ძლიერის) მიერ მეორის (სუსტის) დაქვემდებარების შედეგად, რომელიც განიხილება ბატონობის წესრიგის მორჩილებაში ყოფნის საშუალებად.

20. თომას ჯეფერსონის დამოკიდებულება მონობისადმი

ჯეფერსონი მონობის წინააღმდეგ გამოდიოდა, რადგანაც თვლიდა, რომ მონობა ეწინააღმდეგება ადამიანის ბუნებას. მან დეკლარაციაში შეიტანა კიდევ პუნქტი, რომელიც გმოზდა მონათმფლობელობას, მაგრამ სამხრეთის მონათმფლობელური წრეების ზეწოლით ეს პუნქტი ამოღებულ იქნა. 1784 წელს მან კონგრესს შესთავაზა მონობის გაუქმება აშშ-ს ყველა შტატში, თუმცა მონობა გაუქმდა მხოლოდ ჩრდ. დასავლეთ ნაწილში.

21. დაახასიათეთ გმირების და ადამიანების ეპოქა ჯ.ვიკოს მიხედვით

ისტორიული ციკლის მეორე ფაზაზე, გმირების ეპოქაში, სახელმწიფო ხელისუფლების სათავეში უკვე დგას არისტოკრატია, რომელიც საკუთარ ანგარებიან სამართლის ნორმებს კარნახობს საზოგადოებას და მკაცრად თრგუნავს პლებეებს. ამ ფაზაზე სამართალი არის უხეში ძალის სამართალი. ისტორიული ციკლის მესამე ფაზა არის ადამიანთა ეპოქა, რომელსაც ახასიათებს რესპუბლიკურ-დემოკრატიული მოწყობა ან წარმომადგენლობითი მონარქიები, როდესაც მოქმედებენ ადამიანის ღირსების შესაბამისი უფლებები და თავისუფლებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სახალხო სუვერენიტეტს. ამ პერიოდში კანონი ბრძნულად და მოქნილად ითვალისწინებს როგორც კერძო, ისე საყოველთაო ინტერესსა და თანასწორობას ამყარებს ადამიანებს შორის.

22. ჰუგო გროციუსი კერძო საკუთრების წარმოშობის შესახებ

ადამიანთა ცხოვრების წინასახელმწიფოებრივი ხანა, გროციუსის მიერ ხასიათდება, როგორც „ბუნებითი მდგომარეობა“ რომლის პირობებში არ არსებობდა კერძო საკუთრება. ადამიანები ცხოვობდნენ „უდიდეს სიმარტივეში“ და სარგებლობდნენ „საერთო ქონებით“. თანდათანობით, ადამიანებმა აითვისეს სხვადასხვა სახელოვნებო და სახელოსნო დარგები. მათ დაიწყეს ფუფუნებით ცხოვრება და შეითვისეს ადამიანური მანკიერება. ამიტომ, მოხდა ჯერ მოძრავი, შემდეგ უძრავი ქონების პირველყოფილი ერთობის უარყოფა და მოხდა ქონების გაყოფა. ადამიანებს შორის შესუსტდა სამართლიანობის და ურთიერთსიყვარულის გრძნობა, რამაც შედეგად მოიტანა უთანასწორობის დამკვიდრება, შრომასა ად მიღებული შემოსავლების გაყოფისას. ასეთი პროცესის განვითარების შემდეგ, გაჩნდა კერძო საკუთრება, რომლის წარმოშობას გროციუსი უკავშირებდა რაღაც შეთანხმებას, რომელიც, ქონების გაყოფის თაობაზე დადებული, სიტყვიერი თანხმობის ან ქონების, მდუმარედ დაუფლების შედეგი იყო.

23. ჯონ ლოკისეული ხელისუფლების დანაწილების თეორია

იმისათვის, რომ მოხდეს თავისუფლების რეჟიმის დაცვა, პოლიტიკური თანაცხოვრების „მთავარი და დიადი მიზნის“ რეალიზება, აუცილებლობად მიიჩნეოდა სახელმწიფოს საჯარო-სახელისუფლო უფლებამოსილებათა მკვეთრი გამიჯვნა, სახელმწიფოს სხვადასხვა ორგანოებსა და თანამდებობის პირებს შორის. კანონის მიღების უფლებამოსილება ეკუთვნის მთელი ერის წარმომადგენლობით ორგანოს-პარლამენტს. კანონების ცხოვრებაში გატარება-აღსრულება შედის მონარქისა და მისი მინისტრთა კაბინეტის კომპეტენციაში. მათივე საქმეა უცხო სახელმწიფოებთან საერთაშორისო ურთიერთობების წარმოება. იმისათვის, რომ არ მომხდარიყო რომელიმე ორგანოს მხრიდან მთელი სახელმწიფო ხელისუფლების უზურპაცია და ამ ხელისუფლების დესპოტური გზით განხორციელება, მან ჩამოაყალიბა „სახელმწიფოს ცალკეული ნაწილის“ კავშირისა და ურთიერთთანამშრომლობის ზოგადი პრინციპები. საჯარო-სახელისუფლო საქმიანობის შესაბამისი ტიპები ლოკმა განალაგა იერარქიული წესით.

24. კლიმატის გავლენა საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე ჟან ბოდენის მიხედვით

ბოდენის შემოქმედებაში შეინიშნება „სახელმწიფოს გეოგრაფიული ტიპიზაცია“ ანუ სახელმწიფოს რიპის განსაზღვრა გეოგრაფიულ-კლიმატური პირობების გათვალისწინებით. კერძოდ, ზომიერი ჰავი პირობებში, შესძლებელია გონების სახელმწიფოს არსებობა, სადაც ცხოვრობენ ისეთი ადამიანები, რომლებსაც ახასიათებთ სამართლიანობა და კაცთმოყვარეობა. სამხრეთ რეგიონებში კი ხალხი ბუნებრივად ზარმაცია. მათ არ უყვართ გარჯა. ამიტომ, აქ საჭიროა რელიგიური ძალაუფლებისა და მკაცრი სახელმწიფოს არსებობა. ჩრდილოეთის მცხოვრებთათვის საკმარისია მხოლოდ ძლიერი სახელმწიფოს არსებობა.

25. მეფე ახტოს სწავლება

„ჰერაკლეოპოლის მეფის-ახტოს მოძღვრებაში შვილისადმი“ გარდა ღმერთებისა და ფარაონის მიწიერი ხელისუფლების მრავალრიცხოვანი ქება-დიდებასა, მოცემულია მოწოდება, უარი თქვან ყოველივე უკანონოსა და უსამართლოზე, რადგან მხოლოდ ასეთი გზით შეიძლება მოიპოვო ღმერთების წყალობა, იმქვეყნიერ სამყაროში. აქვეა დარიგება იმის შესახებ, რომ ფარაონის ერთადერთ დასაყრდენს წარმოადგენენ მისი წარჩინებული მოხელეები, რომელთაც მბრძანებელმა უდიდესი ნდობა და მხარდაჭერა უნდა გამოუცხადოს. ამ მოძღვრებაში მმართველი დახასიათებულია, როგორც სიმართლის შემოქმედი

ადამიანი, რომელიც დღენიადაგ ისწრაფვის სამართლიანობისაკენ.

26. რას ნიშნავს აგნოსის ფენომენი?

შეჯიბრებითობის და პატიოსანი პაექრობის სულისკვეთება (აგნოსის ფენომენი), რომელიც ბატონობდა ძველი ელინის სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში, გახლდათ ელინური ცივილიზაციის ერთ-ერთი უმთავრესი წინაპირობათაგანი.

27. ციცერონის შეხედულებანი სამართალზე

სამართლის შესახებ ციცერონისეულ მოძღვრებაში, გარდა ბუნებითი და პოზიტიური სამართლისა, ყურადღება გამახვილებულია თვით დაწერილი სამართლის დაყოფაზე, საჯარო და კერძო სამართლის სფეროებად. ე.წ. ხალხის სამართალი, მის მიერ ახსნილია, როგორც სხვადასხვა ხალხის დაწერილი სამართლის ნაწილი და, როგორც საერთაშორისო უერთიერთობების ბუნებითი სამართლის ნაწილი. ის აყალიბებდა საერთაშორისო სამართლის არსებით პრინციპს, რომლის მიხედვით, აუცილებელია იმ ვალდებულებათა შესრულება, რომლებიც გათვალისწინებულია საერთაშორისო ხელშეკრულებით.

28. სოკრატეს დამოკიდებულება არისტოკრატის და ათენის დემოკრატისადმი

სოკრატეს აზრით, კეთილმოწყობილ სახელმწიფოებად, სადაც კარგი კანონებით მმართველობა იყო, მიიჩნეოდა სპარტა და კრეტა, აგრეთვე ზომიერად-ოლიგარქიული თებე და მეგარები. სამაგიეროდ, ძალზედ უარყოფითია დამოკიდებულება მშობლიური ათენის უკიდურესი დემოკრატის მიმართ, სადაც ბატონობენ ვაჭრები და ხელოსნები და არა სულიერი არისტოკრატია, რამაც გამოიწვია ათენის მარცხი პელოპონესის ომში სპარტის წინააღმდეგ და ელინურ პოლისებს შორის მოწინავე პოზიციების დაკარგვა.

29. იდეალური სახელმწიფოს მოდელი არისტოტელეს მიხედვით

არისტოტელემ აგრეთვე წამოაყენა საუკეთესო მმართველობის პრინციპი. მისი აზრით, ასეთი მმართველობის ფორმა, საკუთარ თავში უნდა აერთიანებდეს სამივე ფორმის საუკეთესო თვისებებსა და ღირსებებს: მონარქიის, არისტოკრატისა და პოლიტიის. სწორედ ასეთი იდეა იმ სახელმწიფოს იდეა, რომელიც საკუთარ თავში ასახავსა და აერთიანებს ხელისუფლების სხვადასხვა სისტემის დედბით თვისებებს გახდა გადამწყვეტი მოძღვრება გვიანანტიკური

ხანის სოციალურ შეხედულებებში.

30. რა შემთხვევაში თვლის შესაძლებლად თომა აქვინათი სახელმწიფო ხელისუფლების წინააღმდეგ აჯანყების მოწყობას?

რამდენადაც მმართველის მოქმედება სცილდება ღვთის ნებას და ეს მოქმედება ეწინააღმდეგება ეკლესიის ინტერესებს, იმდენად ქვეშევრდომნი, აქვინათის აზრით უფლებამოსილნი არიან შეეწინააღმდეგონ ასეთ მოქმედებას. მმართველი, რომელიც ბრძანებლობს ღვთის კანონებისა და ზნეობის დებულებათა საწინააღმდეგოდ, ამეტებს საკუთარ კომპეტენციას, იჭრება ადამიანთა სულიერ სამყაროში და უწესებს მათ ზომაზე მეტსა და მძიმე გადასახადებს-ასეთი მმართველი გარდაიქმნება ტირანად. ხოლო, ვინაიდან ტირანი ზრუნავს მხოლოდ საკუთარ კეთილდღეობაზე და მას არ სურს იცოდეს საერთო სარგებლიანობა, არღვევს კანონებსა და სამართლიანობას, ხალხს ენიჭება უფლება, თუნდაც შეიარაღებული აჯანყების გზით, დაამხოს ასეთი მმართველი. ხოლო, ტირანის წინააღმდეგ უკიდურესი ღონისძიებების შემუშავების საკითხს წყვეტს მხოლოდ ეკლესია და რომის პაპი.

31. განმარტეთ აპოლონისეული და დიონისესეული საწყისის ცნება

ძველი ელინის პიროვნებას ახასიათებდა ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო საწყისი, აპოლონისეული (ღვთაება აპოლონის სახელიდან გამომდინარე, რომელიც იყო ადამიანთა ცივილიზებული ცხოვრების მომწყობი და მფარველი და აიძულებდა მათ, რომ დამორჩილებოდნენ სოციალურ-კულტურულ ნორმებს) და დიონისესეული (ღვთაება დიონისეს სახელიდან გამომდინარე, რომელიც მფარველობდა მეღვინეობასა და ზღვარგადასულ ღრეობას). აპოლონისეული საწყისი აიძულებდა ძველ ელინს ჰარმონიულად ეცხოვრა გარემომცველ სამყაროსა და მთლიანად, კოსმოსთან რაც ყველაფერი ე.წ. ოქროს შუალედის დაცვას გულისხმობდა. დიონისესეული საწყისი ძველ ელინს საპირისპირო მიმართულებით ექაჩებოდა, მშვიდობისა და წესრიგის დარღვევას, ტრადიციებისა და აკრძალვების უარყოფას აიძულებდა. თუმცა, ძველელინური წყაროების თანახმად, ელინი საკუთარ ჭეშმარიტ დანიშნულებას არა ნორმისა და ჰარმონიის დარღვევაში, არამედ მათ ძიებაში, შექმნასა და დაცვაში ხედავდა. აპოლონისეული და დიონისესეული საწყისები, ანტიკურ კულტურულ წარმოდგენაში, ნომოსისა და დისნომიის მითიური განსახიერებად გამოდიან. მათ არ შეუძლიათ ერთმანეთის გარეშე აარსებობა, რადგან ისინი ურთიერთს ავსებენ, ძველი ელინები პრველები იყვნენ, ვინც ყურადღება მათ ურთიერთდაპირისპირებასა და ურთიერთკავშირზე, აგრეთვე უნივერსალურობაზე გაამახვილა, რადგან ისინი როგორც ადამიანს, ისე

ნებისმიერ გაერთიანებას ახასიათებდა.

32. დაოსიზმის სამართლებრივი იდეოლოგია

დაოსიზმის ფუძემდებლად ითვლება ლაოძი. ლაოძი დაოდ მიიჩნევდა ცის მბრძანებლისაგან ადმოუკიდებელ, ნივთებისა და მოვლენების ბუნებრივ სვლას, ბუნებრივ კანონზომიერებას, რითაც მისი მოძღვრება, არსებითად განსხვავდებოდა დაოს ტრადიციულ-თეოლოგიური განმარტებისგან. დაოსი განსაზღვრავდა ცის, ბუნებისა და საზოგადოების კანონებს. ის განასახიერებდა უზენაეს სათნოებასა და ბუნებით სამართლიანობას. დაოს მიმართ ყველა თანასწორია. ყველა ის მანკიერება, რაც ახასიათებდა მის თანამედროვე კულტურას, ადამიანთა სოციალურ-პოლიტიკური უთანასწორობა, ხალხის უბედურება, ლაოძის აზრით, გამოწვეულია ჭეშმარიტი დაოსგან გადახვევის, მისი უარყოფის გამო. არსებული მდგომარეობისადმი გამოთქმული პროტესტის მიუხედავად, ლაოძი საკუთარ იმედს ამყარებს დაოს თვითმოქმედებაზე და მიაჩნის მას სამართლიანობის აღდგენის შესაძლებლობას. აღნიშნული განმარტებით, დაოსში ვხედავთ თავისებურ ბუნებით სამართალს. დაოსიზმში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ე.წ. უმოქმედობის პრინციპს, ანუ აქტიური მოქმედებისაგან თავის შეკავებას.

33. ციცერონის შეხედულებანი სახელმწიფოზე

ციცერონი სახელმწიფოს განსაზღვრავდა, როგორც სახალხო საქმეს-რესპუბლიკა, ხალხის მონაპოვარს. ციცერონის ახსნა-განმარტებით, სახელმწიფო წარმოადგენდა არამხოლოდ ყველა თავისუფალი წევრის კერძო და საერთო ინტერესების გამოხატულებას, რაც ახასიათებდა ძველი კონცეფციებს არამედ სახელმწიფო, ერთდროულად, არის ამ წევრების თანდაყოლილი სამართლებრივი ურთიერთობა, გარკვეული სამართლებრივი წარმონაქმნი „საერთო წესრიგი“. მაშასადამე, ციცერონი დადგა სახელმწიფოს ცნების იურიდიზაციის სადავებთან. ციცერონი სახელმწიფოს წარმოშობის ძირითად მიზეზს ხედავდა არა ადამიანების სისუსტესა და მათ შიშში, არამედ მათ თანდაყოლილ მოთხოვნილებაში, იცხოვრონ და იღვაწონ ერთად.

34. განმარტეთ დოკიმასიის ცნება

პლატონის იდეალური სახელმწიფოს მოდელი, რომელიც მან დიალოგ „კანონებში“ აღწერა, გულისხმობდა დოკიმასიის გავლას, ანუ ყველა სავარაუდო კანდიდატურა გადის ე.წ. დოკიმასიას-თავისებურ შემოწმებას კეთილსაიმედობაზე. თითოეული თანამდებობის დაკავებისას, სავარაუდო

კანდიდატურა ვალდებული იყო ასეთ შემოწმებას დაქვემდებარებულიყო, წინააღმდეგ შემთხვევასი მის კანდიდატურას ეკლესია (სახალხო კრება) არც კი განიხილავდა.

35. სუვერენული ხელისუფლების განუყოფლობა ჟან ბოდენის მიხედვით

სუვერენული სახელმწიფოს მთავარი ნიშნებია: 1. უზენაესი ხელისუფლების სიმტკიცე და ურყევობა. 2. მისი შეუზღუდავობა და აბსოლუტიზმი. 3. ერთიანობა და განუყოფლობა. მხოლოდ ასეთ ხელისუფლებას ძალუმს ყველასათვის საერთო და თანაბარი უფლების უზრუნველყოფა. თუმცა, ბოდენის აზრით, სუვერენიტეტი სულაც არ ნიშნავს სახელმწიფოს სუვერენიტეტს. მისი შეხედულებით, სუვერენიტეტის სუბიექტი არის არა თვით სახელმწიფო, მთლიანობაში, არამედ - კონკრეტული მბრძანებელი (მონარქი, ხალხი-დემოკრატიულ რესპუბლიკაში), ანუ სახელმწიფო ორგანოები.

36. დემოკრატიის განმარტება ალექსის დე ტოკვილის მიხედვით

ტოკვილი იძლევა დემოკრატიის ფართო განმარტებას. ეს ისეთი საზოგადოებრივი წყობაა, რომელიც უპირისპირდება საბატონო წყობას და მას გააჩნია, წოდებრივი ან ჩვეულებითი სამართლით განსაზღვრული, საზღვრები, საზოგადოების ზედა და მდაბიო ფენებს შორის. დემოკრატია არის აღნიშნულ საზოგადოებრივ წყობაში განხორციელებული, პოლიტიკური ფორმა, რომლის შუაგულია ისტორიის სხვადასხვა ეტაპზე, მუდმივად გამარჯვებული თანასწორობის პრინციპი. თუ დემოკრატიისა და თანასწორობის პერსპექტივები არ აინტერესებდათ მოაზროვნეებს, დემოკრატიის პირობებში, ინდივიდუალური თავისუფლების ბედი მუდამ აღელვებდათ მათ.

37. რატომ თვლის საჭიროდ ჰუმბოლტი სახელმწიფოს მხრიდან მოქმედების მკვეთრ შეზღუდვას?

მისი აზრით, რაც მეტია სახელმწიფო ხელისუფლების მოქმედების დიაპაზონი, მით ნაკლებია ინდივიდისა და მოქალაქეთა გაერთიანებების თავისუფლება. მასინაც კი, როდესაც სავალდებულოა ადამიანთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, დაუშვებელია ისეთი ღონისძიებების გატარება, რომლებიც ხელყოფენ ინდივიდთა თავისუფლებას და, ბუნებრივია, მათვე უსაფრთხოებას, ვინაიდან თავისუფლების დაკარგვისას, უსაფრთხოებაზე საუბარიც კი ნონსენსია. მოაზროვნე მიიჩნევდა, რომ სახელმწიფოს ფუნქციათა აქტიურობის დიაპაზონი მკვეთრად უნდა შეიზღუდოს, შემდეგი მიზეზების გამო: ადამიანთა გაერთიანებას ერთ კავშირში, თან სდევს ადამიანთა ძალებისა და საქმიანობის

მრავალფეროვნება, ასეთ პირობებში კი ვითარდებიან, სრულფასოვანი ხასიათის მქონე, მდიდარი ნატურები, რაც ხელს უწყობს შინაგანი ღირსებისა და თავისუფლების მქონე ადამიანების ჩამოყალიბებას. სახელმწიფო კი განასახიერებს უზენაეს ხელისუფლებას, რომელიც ტრადიციულად ვერ ეგუება რაიმე უნიკალურსა და არაერთგვაროვანს, ყოველგვარ კონფლიქტსა და წინააღმდეგობას.

38. სახელმწიფოსა და სამართლის თანაფარდობა შტამლერის მიხედვით

შტამლერი თვლიდა, რომ იურიდიული მეცნიერება წარმოიშვება, ვითარდება და მოქმედებს სახელმწიფო ორგანიზაციისაგან დამოუკიდებლად. ამიტომ არ შეიძლება გავიზიაროთ ის მოსაზრება, რომ სამართალი არის სოციალური წესი, რომლის უკან დგას მხოლოდ შიშველი ძალა, რადგან სამართლისა და ფაქტიური ძალის ერთმანეთთან გაიგივება შეუძლებელია, ვინაიდან ყველა სოციალურ მოთხოვნას როდი აქვს იურიდიული ხასიათი.

39. დაახასიათეთ ნეტარი ავგუსტენეს „ღვთიური ქალაქი“

ორივე ისტორიის მთავარი არსია ორი სამეფოს, ორი ქალაქის ღვთიურისა და ადამიანურის ბრძოლა. ღვთისა და ბუნების დუალიზმი გადმოტანილია საზოგადოებრივ განვითარებაზეც. ღვთიური ქალაქი წარმოადგენდა ადამიანთა უმცირესს ნაწილს, ანუ იმას, რომელმაც საკუთარი რელიგიურ-ზნეობრივი ცხოვრების წესებით, დაიმსახურა ღვთის მოწყალება და ღვთიური დაცვა, მიწიერ ქალაქში კი პიკუქუ-ბატონობენ სიხარბე, ეგოიზმი და ღვთისმგმობელი ადამიანები. ღვთიური ქალაქი მუდმივად ძლიერდებოდა, საზოგადოებრივ-ისტორიული განვითარების თვალსაზრისით, განსაკუთრებით იესო ქრისტეს მოვლინების შემდეგ. ღვთიური ქალაქისადმი კუთვნილების მთავარი პირობაა ღვთისადმი და ეკლესიისადმი მორჩილება და თავმდაბლობა.

40. დაახასიათეთ თემების საეკლესიო მმართველობა ჟან კალვინის საეკლესიო რეფორმის შემდეგ

საეკლესიო თემების მმართველობას, ეკლესიის მოწყობის კალვინისეული რეფორმის შედეგად, ახორციელებდნენ ის უხუცესები, რომლებსაც ირჩევდნენ ყველაზე მდიდარი მოწესეებისაგან და მოძღვარნი, რომლებსაც არ გააჩნდათ სპეციალური საეკლესიო ჩინი და შესაბამისად, რელიგიურ ფუნქციებს აღასრულებდნენ, როგორც სამსახურეობრივ მოვალეობას.

41. რას ნიშნავს დოსოკრატიკა?

დოსოკრატიკოსები (ნატურფილოსოფოსები) ფილოსოფიური წარმოდგენების მთავარ საგანს ბუნებაში-ნატურაში ხედავდნენ, ხოლო ძირითადი საკითხი, არსებული ბუნებითი წესრიგის პირველსაწყისის შესახებ მსოფლმხედველობითი მსჯელობა იყო.

42. მმართველობის ფორმების კლასიფიკაცია კანტის მიხედვით

კანტი ყურადღებას არ აქცევდა სახელმწიფოს ფორმების კლასიფიკაციას: მონარქიად, არისტოკრატიად, დემოკრატიად, ვინაიდან მისი აზრით, ეს არის კანონის ასოს და მისი სახელმწიფო წყობილების სულის გამოხატულება. კანტის კონცეფციის მიხედვით, მონარქია გადაიქცევა რესპუბლიკად, თუ მოხდება ხელისუფლებათა დაყოფა, ხოლო დესპოტია დამკვიდრდება - თუ არ იქნება ხელისუფლებათა გამიჯვნა. ხელისუფლების გადაცემის ხერხებია პერმანენტული რეფორმები. კაცობრიობის განვითარების მომავალი კანტმა დაუკავშირა სამართლებრივი რესპუბლიკის მსოფლიო კონფედერაციის შექმნას: საერთაშორისო სამართალი უნდა ეფუძნებოდეს თავისუფალ სახელმწიფოთა ფედერალიზმს. საერთაშორისო სამართლის შესახებ მოძღვრებაში მან წამოაყენა საუკუნო მშვიდობის პროექტის იდეა: საერთაშორისო მართლწესრიგი, ომების გარეშე, უნდა ეფუძნებოდეს ადამიანების თანასწორობისა და ერთმანეთის საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპებს.

43. მარსილიო პადუელის შეხედულებანი სახელმწიფოსა და სამართალზე

სახელმწიფოს ბუნებისა და მისი წარმოშობის პროცესის აღწერისას, პადუელი იზიარებდა არისტოტელეს შესაბამისს იდეებს. მარსილიომ გამოთქვა იმ დროისათვის ძალზედ მამაცი მოსაზრება იმის შესახებ, რომ ყოველი ხელისუფლების ჭეშმარიტი წყარო არის ხალხი, რომლისგანაც მომდინარეობს როგორც საერო, ისე სასულიერო ხელისუფლება. მხოლოდ ხალხია უზენაესი კანონმდებელი და მმართველი. თუმცა, ხალხის ცნების ქვეშ იგულისხმებოდა არა მთლიანად სახელმწიფოს მოსახლეობა, არამედ მისი საუკეთესო, ღირსეული ნაწილი. სახელმწიფო ხელისუფლება მოქმედებს, უპირველეს ყოვლისა კანონების გამოცემის მეშვეობით. კანონი კი არის ის სავალდებულო მოთხოვნა, რომელიც ითვალისწინებს ან მკაცრი სასჯელის გამოყენებას, ან რეალური ჯილდოს დაპირებას, ამქვეყნიურ ცხოვრებაში. სწორედ ამით განსხვავდება საერო სახელმწიფოს კანონი ღვთიური კანონებისაგან, რომლებიც მკაცრი სასჯელის გამოყენებას, ან რეალური ჯილდოს დაპირებას ითვალისწინებენ მხოლოდ იმქვეყნიურ ცხოვრებაში. მხოლოდ ხალხს აქვს იურიდიული კანონების

გამოცემის უფლება. კანონმორჩილება ევალებოდა არამხოლოდ ხალხს, არამედ მათ გამოცემ პირებს. „მშვიდობის დამცველის“ ავტორმა, ერთ-ერთმა უპირველესმა, მოახდინა საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლებათა მკვეთრი დიფერენცირება. თანაც, პადუელის აზრით, სწორედ საკანონმდებლო ხელისუფლება განსაზღვრავდა აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანიზაციასა და კომპეტენციას. პადუელი, იტალიის ქალაქ-რესპუბლიკაში მოქმედი, სახელმწიფო დაწესებულებათა და თანამდებობის პრინციპების კონსტიტუირების პრინციპის გათვალისწინებით, უპირატესობას ანიჭებდა ალცევიტობას, ყველა რანგის დაწესებულებათა, თუ მოხელეთა მიმართ. მონარქიის დროსაც კი, რომელიც მას მიაჩნდა მმართველობის საუკეთესო ფორმად, სავალდებულო იყო არჩევნების გზით სახელმწიფო ორგანოებისა და თანამდებობის პირთა მოწყობა, ვინაირდან არჩევითი მონარქი, როგორც წესი, ყველაზე სასურველი მმართველია, ხოლო არჩევითი მონარქია გაცილებით უკეთესია, ვიდრე მემკვიდრეობითი.

44. მონარქიის სახელები ჟან ბოდენის მიხედვით

ყველაზე სასურველი იყო მონარქია. თანაც იგი განასხვავებდა მონარქიული წყობის ორ ნაირსახეობას: აბსოლუტურს და პოლიტიკურ მონარქიას. პირველთან შედარებით, მისი აზრით, მეორეს ახასიათებდა უეჭველი უპირატესობანი. მასში მნიშვნელოვან როლს თამაშობდნენ საერო და სასულიერო დიდგვაროვნები. ამ მონარქიაში მეფის ხელისუფლება დამოკიდებულია კანონზე და არ სცილდება მის ფარგლებს.

45. იპუსერის სწავლება

ქრ. შობამდე მე-18 საუკუნის ხანებში, როდესაც წარჩინებულთა წინააღმდეგ ადგილი ჰქონდა მდაბიოთა ერთ-ერთ უდიდესს გამოსვლას. სწორედ ასეთი გამოსვლაა არწერილი იპუსერის მოძღვრებაში. სავარაუდოდ, იპუსერი იყო წარჩინებულთა ფენის წარმომადგენელი, რომელიც დიდ წუხილს გამოთქვამდა იმის გამო, რომ მდაბიოებმა ხელთ იგდეს მდიდართა სასახლეები. „ყველაფერში საშინელი ცვლილებები მოხდა“, რომლებიც განახორციელეს „კანონის ხელმყოფებმა“. იპუსერი გოდებს იმის გამო, რომ სასამართლოები დარბეული და გაძარცვულია, ხოლო მათში შენახული კანონების გრაგნილები ქურებშია მიმოფანტული და ფეხით ითელება.

46. განმარტეთ თუ ვინ იყვნენ ცინიკოსები და რა დამოკიდებულება ჰქონდა მათ მიმართ სოკრატეს?

ცინიკოსები (კინიკოსები) უარყოფითად აფასებდნენ ცივილიზაციისა და კულტურის მონაპოვარს. ეს არის დემონსტრაციული, ტოტალური ნეგატივიზმის პოზიცია, საყოველთაოდ აღიარებული სოციალურ-კულტურული ნორმებისა და ფასეულობების მიმართ.

47. კლიმატისა და ნიადაგის ნაყოფიერების გავლენა კანონმდებლობაზე მონტესკიეს მიხედვით

მონტესკიეს აზრით, კანონთა გონი იმაშიც მდგომარეობს, რომ დადგინდეს სხვადასხვა სახის გარემომცველი სოციალური მოვლენებისა და ბუნებრივი გარემოს კავსირი, მათთვის შესაბამისი უნივერსალური კანონის განსაკუთრებულ განმარტებებთან. კერძოდ, ჩრდილოეთისა და სამხრეთის რეგიონებში განსხვავებული ჰავისა და ნიადაგის არსებობა პირდაპირ მოქმედებდა ადამიანთა ცხოვრების პირობებზე, მათ შრომისუნარიანობასა და კანონმორჩილებაზე. ამიტომ, ზომიერი გავისა და შედარებით ნოყიერი ნიადაგის პირობებში ადამიანები უფრო გამრჯე და კანონმორჩილნი არიან, ვიდრე თბილი ჰავის რეგიონთა მცხოვრებნი, სადაც საჭიროა მკაცრი და ზოგჯერ დესპოტური მმართველობის სისტემა.

48. არისტოტელეს შედეხულებანი სახელმწიფოს ფორმებზე

სახელმწიფოს ტიპებსაც იგი განსაზღვრავდა იმის მიხედვით, თუ რამდენი მმართველი ჰყავს სახელმწიფოს: ერთი, რამდენიმე ან ყველა ერთად. სახელმწიფოს ამ თითოეულ ნაირსახეობას შეუძლია მოახდინოს ადამიანთა ცხოვრებაზე როგორც დადებითი, ისე გამანადგურებელი გავლენა-ზემოქმედება. ამ შემთხვევაში წამოიქმნება სახელმწიფოს ექვსი მოდიფიკაცია: სამი მათგანი არასწორია/მანკიერია: ტირანია, ოლიგარქია, დემოკრატია. სამიც დადებითია/სწორია: არისტოკრატია, პოლიტია და მონარქია.

49. სამართლის სამ ნაწილად დაყოფა, საჯარო და კერძო სამართალი რომაელი იურისტების მიხედვით

რომაელი იურისტები სამართალს ორ სისტემად ყოფდნენ: საჯარო (იუს პუბლიკაე), რომელიც თანაბრად ეხებოდა ყველა რომაელი მოქალაქის საერთო ინტერესის რეგულირებასა და ზოგადად რომის სახელმწიფოს მდგომარეობას. და კერძო (იუს პრივატე) რომელიც აწესრიგებდა კერძო პირთა შორის წარმოშობილ ურთიერთობებს. საჯარო სამართლის სფეროში რომაელმა იურისტებმა დაადგინეს წმინდა ადგილებისა და ქურუმთა სამართლებრივი მდგომარეობა, სახელმწიფო დაწესებულებებისა და თანამდებობის პირთა უფლებამოსილებანი,

ხელისუფლების, მოქალაქეობის, და სახელმწიფო სამართლის სხვა ინსტიტუტის ცნება. თუმცა, განსაკუთრებული ინტერესის სფეროს წარმოადგენდა კერძო სამართლის და უპირველეს ყოვლისა, ცივილური სამართლის (იუს ცივილე) ინსტიტუტების რეგულირება, კერძოდ: საკუთრების უფლება, ოჯახის სტატუსი, ანდერძისმიერი მემკვიდრეობა, ხელშეკრულებები, პირთა სამართლებრივი სტატუსი. საკუთრების უფლების ობიექტად, გარდა უძრავი და მოძრავი ქონებისა, რომის სამართლისა და მეცნიერი იურისტების თანახმად, ითვლებოდნენ მონებიც.

50. ძველი ბაბილონის მოძღვრებანი სახელმწიფოსა და სამართალზე

ერთ-ერთი ძველშუმერული მითის თანახმად, რომელიც შემდგომში გავრცელებულა ძველ ბაბილონშიც, სამართლიანობის, ჩაგრულთა და დავრდომილთა მფარველი იყო ღვთაება შამაში, რომელიც სასტიკად სჯიდა ბოროტებას, სიცრუეს, უსამართლობას. ყველას, ვინც ხელყოფდა „შამაშის მცნებას“ სიმართლის, სამართლიანობისა და სამართლის გზას, ელოდა გარდაუვალი და სასტიკი სასჯელი. ამ ცნების დარღვევა ნიშნავდა დანაშაულის ჩადენას. შუმერული და ძველბაბილონელი მმართველები და კანონმდებლები ხაზგასმით მიუთითებდნენ საკუთარი ძალაუფლებისა და კანონების ღვთიურ ხასიათზე, მათ შესაბამისობაზე ღვთიურ დადგენილებებთან და სამართლიანობასთან. ეს წარმოდგენები ფართოდ არის ასახული, ქრ. შობამდე მე-18 საუკუნის შუა ხანებში. შექმნილ საქვეყნოდ ცნობილ ძველბაბილონურ პოლიტიკურ და სამართლებრივ ძეგლში-მეფე ხამურაბის კანონებში. ხამურაბი საკუთარ კანონებს მიიჩნევდა ღმერთების ნების ქვეყანაზე და აცხადებდა რომ „შამაშის, ცისა და მიწის უდიდესო მსაჯულის მოთხოვნით, დაე გაბრწყინდეს მთელს ქვეყანაზე ჩემი სამართლიანობა, მარდუკის-ჩემი ბრძანებლის, სიტყვით. დაე არავინ აღმოჩნდეს ისეთი, ვინც შეცვლიდა ან გააუქმებდა მათ.“ ხამურაბის კანონებში ასახულია ძველ შუამდინარეთში გაბატონებული სოციალური და სამართლებრივი ურთიერთობები: მოსახლეობის განსხვავებულ კატეგორიებად დაყოფის გამართლება, გაბატონებული ფენების სამართლებრივი სტატუსის ხელშეუალოება, სამართლის უძველესი წყაროს-ჩვეულებითი სამართლის ნორმების სავალდებულო ხასიათი, კოლექტიური პასუხისმგებლობის პრინციპი, ტალიონის პრინციპის შეცვლა კომპოზიციით (სისხლის ფასის დადგენით), მკაცრი და ზოგჯერ სასტიკი სასჯელების სახეები და სხვ.

51. ძველი ებრაელების მოძღვრება სახელმწიფოსა და სამართალზე

გარკვეული თავისებურება ახასიათებს ძველი ებრაელების რელიგიურ-მითოლოგიურ წარმოდგენებს. მათი ვერსიით, ერთიანი ჭეშმარიტი ღმერთი

იმყოფება განსაკუთრებულ სახელშეკრულებო ურთიერთობებში მთელ ებრაელ ხალხთან, ანუ არის მისი მეთაურიც და მეფეც. საყურადღებოა ერთი გარემოება-წარმოდგენა ხელისუფლების წარმოშობის სახელშეკრულებო ხასიათზე. ებრაელი ხალხის კანონები, ებრაელთა წმინდა მოძღვრებით, ხალხს მისცა მოსე წინასწარმეტყველმა უშუალოდ ღმრთისაგან. ჩვეულებრივ პირობებში, ხელისუფლების აღსრულება ხდება ხალხის მიერ, ღვთის სახელით. თუმცა საგანგებო ვითარებაში ღმერთი უშუალოდ განახორციელებს მოქმედებას, გამოცხადებისა და საოცრებების გზით.

52. ნეტარი ავგუსტინე მონობის შესახებ

საინტერესოა ავგუსტინეს მოსაზრება მონობის შესახებ: მონობა უსამართლოა, იმ ბუნებითი სამართლის პოზიციიდან, რომელსაც ქადაგებდნენ სტოელები, თუმცა სამართლიანია-როგოც ცოდვის შედეგი. ავგუსტინეს აზრით, მონობა არა წარმავალი და დროებით მოსათმენი მოვლენაა, რათა თავი დავიცვათ არეულობისგან, არამედ მუდმივი მდგომარეობაა, ვინაიდან ის ადამიანის ბუნების შერყვნის შედეგია. მონობა იარსებებს მანამ, ვიდრე იქნება ადამიანთა მიწიერი სამყარო. მონობა მხოლოდ ღვთიურ ქალაქში გაუქმდება.

53. სავინის შეხედულება სამართალზე

სამართალი იქმნება არა კანონმდებლის ნებით, არამედ კაცობრიობისა და საზოგადოებრივი ურთიერთობების თანმიმდევრული განვითარების შედეგად. მისი დასაბამია ჯერ კიდევ წინარეისტორიული ხანა. თანაც, კანონმდებელი არ არის სამართლის შემოქმედი, არამედ ის არის სახალხო სულის გამომხატველი. სახალხო სულის შეცნობა კი შესაძლებელია მხოლოდ ხალხის ისორიის მეშვეობით. ახალი სამართლის შექმნა და ძველის გაუქმება ისევე შესაძლებელია, როგორც ენის ან მისი დიალექტების შექმნა-გაუქმება. მეცნიერთა და კანონმდებელთა მთავარი პრობლემა შემდეგში მდგომარეობს: „ხალხის ზოგადი რწმენის“ აღმოჩენა.

54. დემოკრიტე კანონების შესახებ

დემოკრიტეს აზრით, კანონი მოწოდებულია უზრუნველყოს პოლისის მოქალაქეთა კეთილდღეობა. თუმცა, თუ ადამიანებს რეალურად სურთ ამ შედეგის მიღწევა, სათანადოდ უნდა გაისარჯონ, მკაცრად დაიცვან კანონის მოთხოვნა. საკუთრივ კანონი ესაჭიროება ჩვეულებრივ მოკვდავს, რათა დაითრგუნოს მისთვის ჩვეული, შური, სიხარბე, ზიანის მიყენების სურვილი. აღნიშნული თვალსაზრისით, ბრძენ კაცს კანონი არაფერში სჭირდება. ბრძენი

ადამიანისა და კეთილი სულისათვის, სამშობლო მთელი სამყაროა: ნებისმიერი სახელმწიფო წყობილების პირობებში, ის იცხოვრებს სამართლიანად და შეინარჩუნებს „სულის კარგ განწყობას-ევტიუმას“, რაც არის ცხოვრების მიზანი. ევტიუმის მიღწევა კი შესაძლებელია, თუ თავს შევიკავებთ აქტიური მოქმედებისაგან, პირად და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

55. დაასახელეთ ნიკოლო მაკიაველის მოძღვრების ძირითადი ასპექტები

მთლიანობაში, მაკიაველის ღვაწლი სამართლის ფილოსოფიის თეორიაში გულისხმობს შემდეგს: 1. მან უარყო სქოლასტიკა და მის ნაცვლად დაამკვიდრა რაციონალიზმი და რეალიზმი. 2. შექმნა სამართლის ფილოსოფიის მეცნიერების საფუძვლები. 3. გამოაშკარავა პოლიტიკისა და სახელმწიფო ფორმის კავშირი სოციალურ ბრძოლასთან. 4. შემოიღო, თანამედროვე გაგებით, სტატოს სახელმწიფოსა და რესპუბლიკას ცნებები. 5. შექმნა სახელმწიფოს ისეთი მოდელის წინაპირობა, რომელიც დაეფუძნებოდა ადამიანის მატერიალურ ინტერესს.

56. რომელი იურისტების საქმიანობა რა მიმართულებით ხორციელდებოდა?

რომაელი იურისტების საქმიანობა სამი მიმართულებით მიმდინარეობდა: აგერე-სასამართლოში საქმის წარმოება, დაინტერესებული მხარისათვის იურიდიული დახმარების გაწევა. კავერე-იურიდიული ფორმულების შედგენა და გარიგებების დადება. რესპონდერე-კერძო პირებისათვის იურიდიულ საკითხებზე პასუხების გაცემა. თანაც, იურისტები კონკრეტულ საქმეზე გამოთქმულ საკუთარ მოსაზრებას, მოსამართლესადმი, წერილობითი ფორმის მიმართვის ან მოწმეების თანდასწრებით შედგენილი ოქმის სახით ადგენენ და ზეპირი კონსულტაციის ჩანაწერის ფორმას აძლევდნენ. მოქმედი სამართლის ნორმებზე მოთხოვნათა შესაბამისად კოლიზიის შემთხვევაში, ძველ ნორმას ცვლიდნენ ახალი ვითარების მიხედვით და მართალი და სამართლიანი მართლმსაჯულების გათვალისწინებით.

57. დაასახელეთ აღორძინებისა და რეფორმაციისათვის დამახასიათებელი საერთო ნიშნები

აღორძინებისა და რეფორმაციისათვის დამახასიათებელია საერთო ნიშნების არსებობა: 1. ველი, დრომოჭმული საბატონო ურთიელტოების მსხვრევა და ახალი ადრეკაპიტალისტური ურთიერთობების წარმოშობა. 2. საზოგადოების ახალი ფენების ავტორიტეტის ზრდა. 3. არსებული რელიგიური მოძღვრების კრიტიკა. 4. სეკულარიზაციისაკენ აშკარა გადახდა და საზოგადოებრივი

ურთიერთობებისათვის საერო ხასიათის მინიჭება.

58. მონტესკიე ხელისუფლების დანაწილების შესახებ

მონტესკიე მიიჩნევდა, რომ პოლიტიკური თავისუფლება შესაძლებელია მხოლოდ ზომიერი მმართველობის პირობებში და არა დემოკრატიის ან არისტოკრატიის, მითუმეტეს დესპოტიის დროს. ზომიერი მმართველობაც არ არის საკმარისი, ვინაიდან იქ, სადაც ხდება ხელისუფლების გადამეტება ან ბოროტად გამოყენება, ვერავითარ პოლიტიკურ თავისუფლებას დაამკვიდრებენ. მხოლოდ ხელისუფლებათა განაწილების პირობებში არის შესაძლებელი პოლიტიკური თავისუფლების უპირობო გარანტირება. ხელისუფლება უნდა გადანაწილდეს საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ორგანოებს შორის. მისი მთავარი მიზანია ხელისუფლების ბოროტად გამოყენების თავიდან აცილება. ხელისუფლებათა განაწილება და მათი შეკავება არის პოლიტიკური თავისუფლების უზრუნველყოფის მთავარი პირობა, სახელმწიფო წყობილებასთან მიმართებით. თავისუფლება კი არის ყველაფერი იმის კეთება, რაც ნებადართულია კანონით.

59. დაასახელეთ ადამიანთა შორის ბრძოლის ორი მიზეზი გულპოვიჩის მიხედვით

არსებობისათვის ბრძოლა არის სოციალური ცხოვრების მთავარი ფაქტორი, რომლის მოქმედების სფეროშიც იმყოფება სახელმწიფო. პირველი სახის ბრძოლა მიმდინარეობს რასებსა და სახელმწიფოებს შორის, მეორე კი თვით სახელმწიფოს შიგნით. ანუ ის ბრძოლა, რასაც თავდაპირველად, ადგილი ჰქონდა სხვადასხვა ანთროპოლოგიურ ჯგუფებს შორის, ცივილიზაციის სტადიაზე გარდაისახა სოციალურ ჯგუფებს, წოდებებს და პოლიტიკურ პარტიებს შორის ბრძოლაში.

60. რას გულისხმობს სამართლის „ურღვეობა“ შტამლერის მიხედვით?

სამართალი არის საბოლოო ინსტანცია, რომელიც პასუხს აგებს სოციალური მეურნეობისათვის, რადგან ის ქმნის სოციალური ცხოვრების მარეგულირებელი ფორმების განმაპირობებელ საფუძველს, ყველა სოციალური მოვლენის მიმართ. ეს არის ადამიანთა სოციალური ცხოვრების ურღვევი თავისებური რეგულირება. ამ განმარტებაში შტამლერი სამართლის უმნიშვნელოვანეს თავისებურებად მიიჩნევდა მის ურღვევობას, რაშიც იგულისხმებოდა ის, რომ ვინც ნორმა დაადგინა, თვითონვე უნდა იყოს შეზღუდული ამ ნორმით.

61. რატომ ანიჭებენ უპირატესობას ადამიანები თანასწორობას თავისუფლებასთან შედარებით ტოკვილის მიხედვით?

თანასწორობით მინიჭებული სიხარული არც მსხვერპლსა და არც სოციალურ ძალისხმევას მოითხოვდა, იმისათვის, რომ თანასწორობით ისიამოვნო, უბრალოდ სიცოცხლეა საჭირო. სხვა საქმეა თავისუფლება (პოლიტიკური). თავისუფლების პირობებში არსებობისათვის, ადამიანებს მოეთხოვებათ დიდი ძალისხმევა, რაც დაკავშირებულია დამოუკიდებლად ყოფნის აუცილებლობასთან, საკუთარი არჩევანის გაკეთებასთან. თავისუფლებით სარგებლობა გარკვეულწილად ჯვრის ტარებაცაა. მისი უპირატესობანი და ღირსებანი, როგორც წესი, დაუყოვნებლივ არ შეიცნობა. ტოკვილი დიდად აფასებდა თავისუფლების განსაკუთრებული სოციალურ ღირებულებას. მხოლოდ თავისუფლების წყალობით, ინდივიდი ცხოვრებაში ახდენს თვითრეალიზებას. ის საზოგადოების მყარად განვითარებისა და პროგრესის მიღწევის საშუალებას იძლევა.

62. აქემენიანთა ირანის სამართლებრივი იდეოლოგია (ზოროასტრიზმი)

ძველი სპარსელების მითიური წარმოდგენები აისახა და მოგვიანებით განვითარდა ზოროასტრიზმის რელიგიურ-ეთიკურ მოძღვრებაში. ამ იდეოლოგიის ფუძემდებელი იყო ზოროასტრი (ზარათუშტრა), რომელიც სავარაუდოდ ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა ქრ.შობამდე მე-8 საუკუნეში. შემდგომში ზოროასტრიზმის რელიგიურ-ეთიკური მოძღვრება ფართოდ გავრცელდა ძველ სამყაროში. მან დიდი გავლენა იქონია ქრისტიანული დოქტრინის ჩამოყალიბებაზე. სამყაროში არსებული ორი საპირისპირო საწყისის-ბოროტებისა და სიკეთის შეურიგებელი ბრძოლა არის ზოროასტრიზმის ძირითადი დებულება. სიკეთის საწყისს განსახიერებდა სინათლის სამეფოს მბრძანებელი ორმუზი (აჰურამაზდა), ბოროტისას-ბნელეთის სამეფოს ღვთაება არიმანი. სიკეთე და სინათლე გულისხმობენ აქტიურ მოქმედებას, ადამიანის ბრძოლას ბოროტისა და წყვდიადის წინააღმდეგ. სწორედ ასეთ ბრძოლაში მდგომარეობს არსებობის მიზანი და არსი. ზოროასტრის აზრით, საბოლოო ჯამში, გამარჯვება დარჩება სიკეთეს, მიუხედავად იმისა, რომ დროებით ბატონობს ბოროტება. ზოროასტრიზმის თანახმად, სახელმწიფო უნდა იყოს ორმუზის ციური სამეფოს მიწიერ განსახიერებად. მონარქი ორმუზის მსახური უნდა იცავდეს ქვეშევრდომთ ბოროტისაგან და სახელმწიფოში ბოროტების წინააღმდეგ ბრძოლით, ამკვიდრებდეს სიკეთეს. ზოროასტრიზმის მოძღვრებით, აქემენიდური ირანის იმპერია ასეთი მონარქის ხელისუფლების ქვეშ, შეეცდება შეზღუდოს ბოროტება და გააფართოვოს სიკეთის ძალაუფლება. საზოგადოების წოდებრივი დიფერენცირება, ზოროასტრიზმის მიხედვით, ეფუძნება თითოეულის თავისუფალ არჩევანს, საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში. ცალკეული წოდების სათავესი უნდა იმყოფებოდნენ ყველაზე სათნო და

კეთილსინდისიერი ადამიანები. ზოროასტრი მოუწოდებდა ორმუზდის მსახურთ ურთიერთსიყვარულის, მიტევებისა და მშვიდობისაკენ. აქემენიდური ხანის იარნში ჩვენ ჯერ კიდევ ვერ ვხვდებით, რაიმე მეტ-ნაკლებად მწყობრ სამარტლებრივ მოძღვრებას.

63. რა არის კანონი ოლივერ ჰოლმზის მიხედვით?

ჰოლმზის შეხედულებით, კანონი არის მხოლოდ კანონმდებლის აზრით სამარტლის შესახებ. ეს აზრი არ არის ჭეშმარიტი სამარტალი, ესაა მხოლოდ ვარაუდი იმ საკითხზე, რომელზედაც სასამარტლომ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება. კანონი მისი კონცეფციის შესაბამისად კარგავს ურყევი წესის მნიშვნელობას, რაც სავალდებულო უნდა იყოს სასამარტლოსათვის.

64. პუხტას შეხედულება სამარტალზე

სამარტლის წარმოქმნას პუხტა იმით ხსნიდა, რომ თავდაპირველად სამარტალი არსებობდა ჩვეულების ფორმით, რომელიც სახალსო სულიდან გამომდინარეობდა, სახალხო შეგნებას ასახავდა, ხოლო შემდეგ „ჩვეულების ფორმით“ წარმოქმნისათვის შეიქმნა კანონმდებლობა, რასაც იურისპრუდენციის წარმოქმნა მოსდევს. შეიქმნდა იურისტების სამარტალი, რომელმაც ახსნა სახალხო სულის სიღრმეში არსებული იურიდიული დებულებები. თუმცა ეს დებულებები არ იყო მკვეთრად გამოხატული ჩვეულებებითა და კანონებით. კანონმდებლები და იურისტები არ ქმნიან სამარტლის ნორმებს, არამედ მხოლოდ ავსებენ სამარტალს, ხელს უწყობენ სალხასო სულის გარკვევას, გამოხატავენ სახალხო მარტლშეგნებას. სამარტლის ისტორიული სკოლის მთავარი იდეა არის შემოქმედებითი კანონმდებლობის უარყოფა, კანონისა და კანონშემოქმედების განახლებისადმი რწმენის კრიტიკა. თუმცა, ამ სკოლის წარმომადგენლებმა, პოლიტიკურ-სამარტლებრივი მეცნიერების უწყვეტი განვითარების თეორიაში, შეიტანეს ისტორიზმის ელემენტები. მეცნიერთა და კანონმდებელთა მთავარი პრობლემა შემდეგში მდგომარეობს: „სახალხო დარწმუნება“.

65. ჰეგელის შეხედულება ქალთა მდგომარეობაზე

ერთობ მოძველებულია ჰეგელის შეხედულება ქალთა მდგომარეობაზე. მაგალითად ჰეგელი ქალის დანიშნულებად ოჯახში ყოფნას თვლიდა. მისი აზრით, თუ ქალი მოხვდება სახელმწიფოს სათავეში, მაშინ ამ სახელმწიფოს საშიშროება ემუქრება. ჰეგელი მიუთითებდა, რომ ქალები ფილოსოფიური მეცნიერებისათვის უვარგისნი არიან. ადარებდა რა მამაკაცებსა და ქალებს, ჰეგელი მიუთითებდა, რომ მათ შორის ისეთივე განსხვავებაა, რაც მცენარეებსა და

ცხოველებს შორის.

66. თომა აქვინათი სახელმწიფოს ფორმების შესახებ. მონარქიის უპირატესობის დასაბუთება

ტირანიას აქვინატი განასხვავებდა მონარქიისაგან, რომელიც, მისი აზრით, არის მმართველობის საუკეთესო ფორმა. ამ ფორმას იგი უპირატესობას ანიჭებდა ორი მიზეზის გამო: 1) მონარქიას საერთო ჰქონდა, ზოგადად, თვითის მიერ დადგენილ და წარმართულ სამყაროსთან და, აგრეთვე, ადამიანის ორგანიზმთან, რომლის სხვადასხვა ნაწილი ერთიანდება და წარმართება ერთიანი გონის მიერ. 2) ისტორიული გამოცდილების მონაცემთა შედეგად, რომლებიც ადასტურებდნენ ერთი პირის მიერ მართული სახელმწიფოს სიმტკიცესა და წარმატებულობას. თომა აქვინატმა არისტოტელეს ნაშრომთა შესწავლის შედეგად შეიცნო მმართველობის სხვა ფორმებიც: არისტოკრატია, ოლიგარქია, დემოკრატია, შერეული მმართველობა. თუმცა მათ შორის ყველაზე სასურველი იყო მონარქია. პირველთან შედარებით მისი აზრით, მეორეს ახასიათებდა უეჭველი უპირატესობანი. მასში მნიშვნელოვან როლს თამაშობდნენ საერო და სასულიერო დიდგვაროვნები. ამ მონარქიაში მეფის ხელისუფლება დამოკიდებულია კანონზე და არ სცილდება მის ფარგლებს.

67. ჟან ბოდენი სახელმწიფოს ფორმების შესახებ, მისი დამოკიდებულება ამ ფორმებისადმი

სუვერენიტეტის სუბიექტი არის არა თვით სახელმწიფო, მთლიანობაში, არამედ კონკრეტული მბრძანებელი (მონარქი, ხალხი), ანუ სახელმწიფო ორგანოები. იმის მიხედვით, თუ ვინ არის სუვერენიტეტის მატარებელი სუბიექტი, ბოდენი გამოყოფდა სახელმწიფო მმართველობის სამ ფორმას: მონარქიას, არისტოკრატიასა და დემოკრატიას.

68. ამენემოპეს სწავლება

ძველი ეგვიპტის გაბატონებული ფენის იდეოლოგიას გამოხატავდა ასევე ამენემოპე. ამენემოპეს სწავლა-მოდვრება საკუთარ შვილს ეძღვნება და მასში გამოხატულია ეგვიპტელი არისტოკრატის განწყობილება. ეგვიპტის წარჩინებული ფენა შეშფოთებულია მონათა აჯანყებით, ამიტომ ამენემოპე მათ სიფრთხილისა და ზომიერებისაკენ მოუწოდებდა. ავტორი უარყოფდა წარჩინებულთა მიერ სხვისი მიწების დაუფლებას. იგი მიწების გადანაწილების წინააღმდეგ იყო. ამენემოპეს აზრით, ადამიანი უძლურია ღმერთების წინაშე. ღმერთები განაგებენ ყველაფერს, ამიტომ ავტორი მოუწოდებდა ყველას

დაეჯერებინათ ქურუმებისათვის, რადგან ისინი ღმერთების მსახურნი იყვნენ.

69. სახელმწიფოებრივი და სამართლებრივი მოძღვრებანი „ართჰაშასტრას“ მიხედვით

ქრ. შობამდე 4-3 საუკუნეების მიჯნაზე, მაურიანების დინასტიის ერთ-ერთი მბრძანებლის - ჩანდრაჰუპტა პირველის გავლენიანმა მინისტრმა-კაუტილიამ შექმნა ტრაქტატი ართჰაშასტრა, რომელიც მეცნიერების სფეროს მიაკუთვნებდა ფილოსოფიას, მოძღვრებას სამი ვედას შესახებ. ართჰაშასტრაში, გარდა დჰარმის მიმართ ტრადიციული პიითეტისა და იმის აღიარებისა, რომ კანონი ეფუძნება ჭეშმარიტებას, მთავარ უპირატესობას ანიჭებენ პრაქტიკულ სარგებლიანობას-ართჰას. ართჰა განაპირობებდა პოლიტიკურ ღონისძიებებსა და ადმინისტრაციულ დადგენილებებს. ართჰაშასტრა მეფეს ურჩევდა მიეცეს სიყარულს, არ დაარღვიოს კანონები და ართჰა. თუმცა, სწორედ სარგებელი, ტრაქტატში გამოდის გამსაზღვრელ საფუძვლად და პოლიტიკური მოქმედების წამყვან პრინციპად, რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს ძლიერ, დამსჯელ ხელისუფლებასა და ვარნების სისტემის ხელშეუხებლობას. პოლიტიკისგან დამოუკიდებელ საწყისად, სარგებლიანობის გამოყვანამ განაპირობა პოლიტიკისა და კანონმდებლობაში საერო დოქტრინის ჩამოყალიბება, რის გამოც კაუტილიას ზოგჯერ ძველი ინდოეთის მაკიაველსაც უწოდებენ.

70. სენეკას შეხედულებანი სახელმწიფოსა და სამართალზე (დამოკიდებულება მონობისადმი, ბედისწერის კანონი, ორი სახელმწიფოს იდეა)

მონობის ობიექტად, სენეკას წარმოდგენით, შეიძლება იყოს მხოლოდ ადამიანის სხეულებრივი და გრძნობითი და არა სულიერი და გონიერი ნაწილი. სენეკას თანახმად მონა ისეთივე ადამიანია და მას ახასიათებს სხვა ადამიანების მიმართ ისეთივე თანასწორობა და სულიერი განცდები, როგორც ნებისმიერ თავისუფალ სუბიექტს. ყიდვა-გაყიდვა ეხებოდა მონის მხოლოდ სხეულს და არა მის თავისუფალ არსს. ამავდროულად, სენეკას ეთიკური თვალსაზრისით, მონობა მიაჩნდა არასასურველ მოვლენად. იგი იცავდა მონის ადამიანურ ღირსებასა და მოუწოდებდა თანამედროვეებს, მონას მოპყრობოდნენ ჰუმანურად, რადგან მონა მისთვის იყო სულით თანასწორი სუბიექტი. ყველა ადამიანი თანასწორია იმ თვალსაზრისით, რომ ადამიანები არიან მეგობრები საყოველთაო მონობაში. ვინაიდან ისინი ემორჩილებიან საკუთარი ბედისწერის ძალაუფლებას. ძველი ელინი სტოელების შეხედულებათა გავლენით, სენეკა თვლიდა, რომ ბედი არის ყველა მიზეზთა მიზეზი. ადამიანებს არ ძალუძთ შეცვალონ სამყაროში არსებული ურთიერთობები, მიტუმეტეს, რომ მატკერძო ურთიერთობები არის ამ სამყაროში არსებული ურთიერთობების ნაწილი და მხოლოდ ადამიანთა სიმამაცე

და ბედისმწერლის წინასწარმეტყველების მედგრად ატანა თუ გადაარჩენს მათ. თვითონ ადამიანები კი უნდა ემორჩილებოდნენ ბუნების კანონთა ნებას. ეთიკურად ყველაზე ფასეული და უპირობო სენეკას კონცეფციის თანახმად არის დიდი სახელმწიფო. გონიერება და მაშასადამე ბედისწერის კანონის დაცვა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ შემთხვევითობის თავიდან აცილებისა და მისთვის წინააღმდეგობის დაწების მიზნით, ვადიაროთ მსოფლიო კანონის უზენაესობა და ვიხელმძღვანელოთ მისით. ეს კოსმოპოლიტიური მაქსიდა თანაბრად მნიშვნელოვანია, როგორც ცალკეული ადამიანისათვის, ისე ყველა გაერთიანებისათვის.

71. არისტოტელეს შეხედულებანი სამართალსა და სამართლიანობაზე

არისტოტელე, ეთიკაში, გარდა სპეციფიკური ზნეობრივი თემისა, იკვლევდა მთელ რიგ საკუთრივ პოლიტიკურ-სამართლებრივ პრობლემებსაც. კერძოდ ეთიკის პოლიტიკისა და სამართლის თანაფარდობა მკვეთრად ვლინდება სამართლიანობის პრობლემის განხილვის დროს. პოლიტიკას, სამართალს და კანონებს, ზოგადად, ჰქონდათ სათნოება, ე.ი. პოლიტიკური სამართლიანობა. არისტოტელე სამართლიანობის, როგორც გარკვეული თანასწორობის დახასიათებისას, საუბრობდა სპეციალური სამართლიანობის შესახებ და განასხვავებდა მისი გამოვლინების ორ ნაირსახეობას: განაწილებად და განტოლებად სამართლიანობას. განაწილებადი სამართლიანობა გულისხმობს იმ ყველაფრის გაყოფას, რისი გაყოფაც შესაძლებელია, საზოგადოების წევრთა შორის. ამ დროს შესაძლებელია ადამიანებს შორის შესაბამისი კეთილდღეობის თანაბარი და არათანაბარი გადანაწილება. განტოლებადი სამართლიანობა არსებობს გაცვლა-გამოცვლისა და ბრუნვის სფეროში და ვლინდება იმის გათანაბრებაში, რაც შეადგენს ბრუნვის საგანს. სამართლიანობის ეს ნაირსახეობა გამოიყენება სამოქალაქო გარიგებების, ზიანის ანაზღაურების, დანაშაულისა ად სასჯელის სფეროში. ყველაზე ზოგადი სახით, თანასწორობა არისტოტელეს მიხედვით, ეს არის შუალედი დაგტოვებულ ნამეტ დოვლათსა და მატერიალურ სიდუხჭირეს შორის. ამ ასპექტში სამართლიანობა არის თანასწორი. განაწილებადი თანასწორობის პრინციპად გამოდის აუცილებლობა, განაწილდეს და გაიყოს სახელმწიფოს ყველა მოქალაქეს შორის მატერიალური სიკეთე მათი დამსახურებისამებრ. არისტოტელე პოლიტიკურ სამართლიანობას აასიათებდა, როგორც პოლიტიკურ სამართალსა და უფლებას. სამართალი მთლიანობაში არის პოლიტიკური მოვლენა და არისტოტელე მას უწოდებდა პოლიტიკურ სამართალს. იგი თვლიდა, რომ პოლიტიკური სამართალი არის ნაწილობრივ ბუნებითი, ხოლო ნაწილობრივ პირობითი. ბუნებითი სამართალი არის ის, რომელსაც ყველგან და ყველაფერში აქვს ერთნაირი მნიშვნელობა და არ არის დამოკიდებული აღიარებასა და აუცილებლობაზე. პირობითი სამართალი არის

ის რომელიც თავდაპირველად შეიძლებოდა ყოფილიყო ასეთი ან სხვაგვარი, არსებითი განსხვავების გარეშე, მაგრამ რადგან პირობითი სამართალი განსაზღვრულია, ის არის ნების გამოვლენის ანუ დადგენის შედეგი-სამართალი. არისტოტელესეული პირობითი სამართლის ცნების ქვეშ მოგვიანებით აღინიშნა პოზიტიური სამართალი. პირობით სამართალს კი განეკუთვნებოდა კანონი და საყოველთაო შეთანხმებათა დადგენილებები. ამავდროულად არისტოტელე საუბრობდა დაწერილ და დაუწერელ კანონზე. დაუწერელი კანონი არის ჩვეულებითი სამართალი. როგორც სამართალი ატარებს პოლიტიკურ ხასიათს, ასევე პოლიტიკური ხასიათისაა პოლიტიკური მოწყობის სხვადასხვა ფორმა.

72. თომა აქვინატი მუდმივი ბუნებითი და ადამიანთა (პოზიტიური) კანონების შესახებ

მარქსიზმის მიხედვით, სახელმწიფო და სამართალი, ეკონომიკურ ბაზისთან მიმართებაში არიან ის ზედნაშენური მოვლენები, რომლებსაც მთლიანად განსაზღვრავენ საზოგადოების განვითარების სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებს.

73. განმარტეთ დემოკრატიული ელიტიზმის პრინციპი

ამერიკული ისტორიის ადრეულ ეტაპზე, მანამ, ვიდრე არ გამკაცრდა მიტროპოლიის მხრიდან კოლონიური დამოკიდებულებისა და თვითნებობის წესები, რის შესახებაც ასე მკვეთრად იყო ნათქვამი 1776 წ. დამოუკიდებლობის დეკლარაციაში, ჩრდილოეთ ამერიკაში ჩაისახა და განვითარდა ე.წ. დემოკრატიული ელიტიზმის მმართველობის სისტემა, რომელსაც, ერთი მხრივ ახასიათებდა მმართველობის ორგანოთა დემოკრატიული მექანიზმების ჩამოყალიბება და მეორე მხრივ, კოლონიალური ხელისუფლების განხორციელების განხორციელება ელიტარული, ოლიგარქიული წრეების მიერ. დემოკრატიული ელიტიზმი აშშ-ში ხელისუფლების გაბატონებულ ფორმად იქცა. თუმცა, მანაც განიცადა გარკვეული ცვლილებები, ამერიკული საზოგადოების განვითარების შემდგომი ისტორიული პირობების შესაბამისად-ოლიგარქიული და დემოკრატიული ძალების პოზიციების განმტკიცების გავლენით, აგრეთვე ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური პლურალიზმისა და სხვა პოლიტიკური პროცესების გათვალისწინებით.

74. თომა აქვინატი მუდმივი, ბუნებითი და ადამიანთა კანონების შესახებ

თომა აქვინატი თვლიდა რომ ყველა კანონი ერთმანეთთან დაკავშირებულია სუბორდინაციის ძაფებით. კანონთა პირამიდის სათავეში დგას მუდმივი კანონი უნივერსალური ნორმა, ღვთაებრივი გონის ზოგადი პრინციპი, რომელიც

მართავს სამყაროს. მუდმივი კანონი ზის ღმერთში, მისი თანაზომიერია. ის თვითონ არსებობს და მისგან გამომდინარეობენ კანონის სხვა სახეობანი. პირველყოვლისა კი, ბუნებითი კანონი, რომელიც თავისთავად არის მუდმივი კანონის ანარეკლი ადამიანთა გონში, მოაზროვნე არსებათა შემეცნებაში. ბუნებითი კანონი მოგვიწოდებს, ვისწრაფოდეთ თვითგადარჩენისაკენ და ადამიანთა მოდგმის გაგრძელებისაკენ, მოითხოვს და გვავალდებულებს, ვეძიოთ ჭეშმატირება და პატივი ვცეთ ადამიანის ღირსებას. ბუნებითი კანონის კონკრეტიზაციას ემსახურება ადამიანთა კანონი. მისი დანიშნულებაა ძალადობისა და შიშით აიძულოს ადამიანები, თავი აარიდონ ბოროტებას და ეზიარონ სათნოებას. ბუნებითი კანონისგან განსხვავებით, პოზიტიური კანონი არის იმპერატივი, რომელსაც ცვალებადი შინაარსი გააჩნია. სხვადასხვა ქვეყანაში პოზიტიური კანონის ნორმები, შესაძლოა, განსხვავებული შინაარსისა კი იყოს. ის, რაშიც მათ საერთო გააჩნიათ, შეიძლება გახდეს „ადამიანის სამართალი“. მათში არსებული სპეციფიკური ნორმები კი გაერთიანებენ, ყოველი ცალკეული სახელმწიფოს „მოქალაქეთა უფლებებსა და სამართალს“. აქვინატი ალნიშნული მოსაზრება რომელი იურისტების მსოფლმხედველობას შეესაბამება. როდესაც აქვინატი ადამიანთა კანონზე საუბრობდა, მას მხედველობაში ჰქონდა შუა საუკუნეების ევროპული კანონმდებლობა. თუმცა, ძალზედ მნიშვნელოვანია იმის აღნიშვნა, რომ თომა აქვინატი უარყოფდა ადამიანთა კანონის მნიშვნელობას, როგორც საერო ხელისუფლების ისეთ ქმნილებას, რომელიც ბუნებითი კანონის მოთხოვნებს ეწინააღმდეგება. მისთვის არ იყო კანონი ის დადგენილება, რომელშიც უარყოფილია თვითგადარჩენის, საოჯახო ცხოვრებისა და აღზრდის, ღვთისა და ადამიანთა ღირსეული ცხოვრების მოთხოვნები.

75. ჰუგო გროციუსი სახელმწიფოს შესახებ

სახელმწიფო განმარტებულია, როგორც ის უზენაესი, მუდმივი და სრულყოფილი საზოგადოება, რომელიც შექმნილია ადამიანთა უფლებებისა და საყოველთაო სარგებლის დასაცავად. სახელმწიფო არის თავისუფალ ადამიანთა კავშირი, რომელიც დადებულია უფლებათა და საყოველთაო სარგებლის დაცვის მიზნით. სახელმწიფოს ეს ცნება განიცდის არისტოტელესა (სახელმწიფო როგორც თავისუფალი ადამიანების ურთიერთობა) და ციცერონის (სახელმწიფო, როგორც სამართლებრივი ურთიერთობა) იდეებს და თან გამოხატავს სახელმწიფოს წარმოშობის სახელშეკრულებო კონცეფციას.